

Trong những năm gần đây, kinh tế chia sẻ (sharing economy) phát triển ngày càng nhanh trên nhiều quốc gia trên thế giới. Sự phát triển nhanh và mạnh của kinh tế chia sẻ đã khiến các nước quan tâm đến việc quản lý hoạt động kinh tế này. Vậy kinh tế chia sẻ là gì? Lợi ích của kinh tế chia sẻ như thế nào và có những vấn đề gì đặt ra đối với Việt Nam để quản lý hoạt động kinh tế chia sẻ. Bài viết này sẽ đi vào các vấn đề trên.

Hoạt động chia sẻ được diễn ra hàng ngày trong cuộc sống của con người. Ví dụ như mọi người chia sẻ quần áo, thức ăn, nhà ở... cho nhau giữa bạn bè, gia đình, hàng xóm. Trong những năm gần đây, cụm từ chia sẻ đã dịch chuyển từ hoạt động cuộc sống hàng ngày sang hoạt động kinh doanh vì lợi nhuận.

Cụm từ kinh tế chia sẻ xuất hiện ngày càng nhiều ở Việt Nam trong những năm qua. Hiện nay hoạt động kinh tế chia sẻ cũng đang phát triển tương đối mạnh. Kinh tế chia sẻ là một loại kinh doanh được xác định dựa trên chia sẻ các nguồn lực, cho phép khách hàng có thể tiếp cận được hàng hóa khi cần. Kinh tế chia sẻ cho phép các cá nhân và tổ chức kiếm được tiền từ các tài sản chưa được sử dụng hết. Theo cách này, tài sản của cá nhân, tổ chức được chia sẻ với người khác như dịch vụ. Ví dụ, một người có xe ô tô nhưng không thường xuyên dùng có thể cho người khác thuê sử dụng khi người ấy không sử dụng nó. Hoặc một người có nhà có thể cho người khác thuê nhà trong khi người đó đi vắng một thời gian. Hoạt động này được thông qua Internet và những công ty kết nối cung - cầu. Các công ty này cũng đưa ra các mức xếp hạng hay các

KINH TẾ CHIA SẺ - NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA ĐỐI VỚI VIỆT NAM

✍ TS. Phạm Thị Thanh Hòa *

Mô hình kinh tế chia sẻ được dự báo sẽ là xu hướng tất yếu do những lợi ích to lớn từ mô hình này và việc ứng dụng mạnh mẽ của công nghệ thông tin, do vậy, Việt Nam cần thiết lập được cơ chế quản lý hoạt động kinh tế này

đánh giá để bên thuê và cho thuê có thể tin tưởng nhau. Với sự phổ biến của các dịch vụ này, nhiều người sẽ không cần phải mua khi đã có thể thuê bất cứ thứ gì mình cần.

Hoạt động kinh tế chia sẻ phát triển rất nhanh tại nhiều nước trên thế giới (Mỹ, Trung Quốc, Hàn Quốc...). Tại Mỹ năm 2015, tổng giá trị các công ty tham gia mô hình kinh tế chia sẻ đạt gần 464 tỷ USD, chiếm hơn 3% GDP. Các công ty kinh doanh dịch vụ chia sẻ phát triển nhanh hơn các công ty hoạt động kinh doanh truyền thống trên nhiều lĩnh vực. Ví dụ, ứng dụng dịch vụ chia sẻ vận tải hành khách Uber có mặt tại hơn 53 quốc gia với giá trị 40 tỷ USD. Các lĩnh vực có hoạt động kinh tế chia sẻ có thể kể đến như:

- Chia sẻ xe ô tô: Lyft, Uber, Sidecar...
- Chia sẻ liên quan đến kỹ năng: TaskRabbit (thuê người để làm các công việc như vận chuyển...), Handybook (người lau dọn và làm theo nhu cầu).
- Chia sẻ tài chính: Lending club (câu lạc bộ cho vay): Loại hình này cung cấp các khoản vay rẻ hơn so với thẻ tín dụng và các

mức lãi suất tốt hơn so với tài khoản tiết kiệm cho khách hàng.

- Chia sẻ mạng: Fon (chia sẻ mạng wifi).

- Chia sẻ thức ăn: Feastly (chia sẻ bữa ăn), Cookening (ăn với người bản địa để khiến cho chuyến du lịch có ý nghĩa hơn).

- Chia sẻ hàng hóa: Streetbank (cho mượn và mượn đồ vật trong khoảng thời gian nhất định), SnapGoods (cho mượn và mượn các đồ dùng gia đình như máy quay phim, máy chụp ảnh, đồ dùng ở bếp hoặc nhạc cụ).

Ở Việt Nam, kinh tế chia sẻ cũng đã hình thành và phát triển do sự thâm nhập của các công ty nước ngoài và ứng dụng công nghệ thông tin của các công ty khởi nghiệp trong nước. Ví dụ: dịch vụ chia sẻ vận tải hành khách Uber, Grab, thuê nhà Airbnb, dịch vụ giao hàng nhanh Ahamove, dịch vụ việc nhà Taske... Hiện tại các dịch vụ này mới đang chỉ phát triển tại các thành phố lớn như Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh.

Sự phát triển nhanh chóng của kinh tế chia sẻ tại nhiều nước trên thế giới cũng như ở Việt Nam trong thời gian qua là do kinh tế chia sẻ mang lại nhiều lợi ích cho

* Học viện Tài chính

nền kinh tế, nhất là cho người tiêu dùng. Những lợi ích có thể kể đến như sau:

- *Một là*, kinh tế chia sẻ góp phần tiết kiệm tài nguyên, tạo việc làm, tăng thu nhập. Điều này có thể thấy rõ ở chỗ kinh tế chia sẻ sẽ tận dụng và sử dụng tối đa các nguồn lực có sẵn, dư thừa, tái phân phối tài nguyên đang không được sử dụng hiệu quả (sản phẩm mua rồi nhưng không dùng, máy móc không được khai thác tối đa thời gian sử dụng) sang chỗ mà nó được dùng hiệu quả hơn. Việc tái phân phối này là cần thiết để tiết kiệm tiền của người dùng và tài nguyên của xã hội. Ví dụ dịch vụ chia sẻ xe ô tô (Uber, Grab) sẽ góp phần sử dụng tối đa xe ô tô hiện có, giải quyết được tình trạng ách tắc giao thông, giảm lượng khí thải ra môi trường, đồng thời làm tăng thu nhập cho người cung cấp dịch vụ.

- *Hai là*, kinh tế chia sẻ thúc đẩy chuyên dịch cơ cấu kinh tế nhất là tái cơ cấu các ngành công nghiệp dịch vụ như vận tải, khách sạn, cho thuê nhà ở... Đồng thời, kinh tế chia sẻ cũng sẽ thúc đẩy các ngành kinh tế này đang kinh doanh theo kiểu truyền thống phải đổi mới phương thức kinh doanh để cạnh tranh, phát triển.

- *Ba là*, việc kinh doanh theo cách này sẽ khiến cho doanh nghiệp giảm được chi phí sản xuất kinh doanh do tiết kiệm được chi phí đầu tư cho trụ sở, văn phòng, phương tiện. Ví dụ, doanh nghiệp kinh doanh dịch vụ chia sẻ vận tải hành khách như Uber, Grab sẽ không phải đầu tư nhiều vào trụ sở, phương tiện vận tải, mà chỉ cần đầu tư và mạnh kết nối giữa các chủ phương tiện và người sử dụng.

- *Bốn là*, kinh tế chia sẻ mang lại sự thuận tiện và lợi ích cho người sử dụng. Theo cuộc khảo sát ở Mỹ thì 44% người được hỏi cho rằng dịch vụ chia sẻ mang

lại sự thuận tiện rất lớn cho họ. Người tiêu dùng sẽ được tiếp cận với dịch vụ nhanh chóng, thuận lợi với chi phí hợp lý hơn so với các dịch vụ truyền thống.

Sự phát triển mạnh mẽ của khoa học công nghệ, đặc biệt là các ứng dụng của điện thoại thông minh, internet, mạng xã hội, thanh toán trực tuyến... đã tạo điều kiện cho loại hình kinh tế chia sẻ phát triển. Kinh tế chia sẻ không chỉ phát triển trong các dịch vụ vận tải hành khách, dịch vụ thuê nhà... mà còn có thể xâm nhập vào cả dịch vụ tài chính. Những doanh nghiệp cung cấp dịch vụ tài chính có thể tận dụng các thuận lợi của kinh tế chia sẻ để tạo ra nguồn doanh thu mới và giảm chi phí kinh doanh. Tạo ra doanh thu bằng cách chia sẻ các nguồn lực chưa sử dụng hết như cho thuê các trụ sở, xử lý dữ liệu và bộ nhớ, dịch vụ an ninh. Giảm chi phí hoạt động kinh doanh bằng cách sử dụng các nguồn lực dư thừa của các tổ chức khác. Ví dụ ngân hàng có thể chia sẻ trụ sở với siêu thị. Các công ty bảo hiểm có thể dùng những người môi giới bảo hiểm độc lập để bán các hợp đồng bảo hiểm đến khách hàng...

Tuy nhiên, bên cạnh những lợi ích của kinh tế chia sẻ, thì mô hình kinh doanh này còn bộc lộ một số hạn chế và đặt ra những thách thức nhất định đối với các quốc gia trên thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng. Những hạn chế bất cập của mô hình kinh tế chia sẻ đặt ra với Việt Nam như:

- Hệ thống pháp luật điều chỉnh chưa đầy đủ và hoàn thiện. Mô hình kinh tế chia sẻ là mô hình kinh tế mới do vậy các văn bản pháp quy điều chỉnh hoạt động này còn chưa thể được hoàn thiện. Cơ chế kiểm soát, bảo đảm cạnh tranh bình đẳng, bảo vệ quyền lợi của người lao động, người tiêu dùng, cách thức xử lý vi phạm...

chưa được hoàn thiện. Ví dụ, Uber, Grab không phải là đơn vị kinh doanh vận tải, khi hành nghề có cần xin giấy phép kinh doanh?, các xe ô tô tham gia có cần có phù hiệu riêng để nhận biết? Giá cước sẽ được tính và quản lý như thế nào? Liệu có rủi ro khi thanh toán qua mạng?... Đây là những vấn đề cần được kiểm soát để bảo vệ người tiêu dùng.

- Mô hình kinh tế này sẽ gây áp lực cạnh tranh rất lớn đến các doanh nghiệp kinh doanh theo mô hình truyền thống. Do vậy có thể dẫn tới sự phản đối của các doanh nghiệp truyền thống.

- Hình thức thu thuế chưa được hướng dẫn một cách đầy đủ (thuế thu nhập doanh nghiệp hay thuế thu nhập cá nhân).

Trong thời gian tới, mô hình kinh tế chia sẻ được dự báo sẽ là xu hướng tất yếu trên thế giới do những lợi ích to lớn từ mô hình này và việc ứng dụng mạnh mẽ của công nghệ thông tin. Việt Nam cũng không nằm ngoài xu hướng đó. Do vậy, Việt Nam cần thiết lập được cơ chế quản lý hoạt động kinh tế này. Các cơ quan quản lý Nhà nước cần: (i) tăng cường quản lý, kiểm tra giám sát hoạt động của các doanh nghiệp kinh doanh dịch vụ chia sẻ; (ii) từng bước hoàn thiện các văn bản pháp luật tạo hành lang pháp lý cho hoạt động của các doanh nghiệp kinh doanh theo mô hình này, đảm bảo môi trường cạnh tranh lành mạnh; (iii) tham khảo kinh nghiệm của các nước để quản lý tốt hoạt động của mô hình này. ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Bộ Công an, Báo cáo về một số chính sách, biện pháp phát triển kinh tế chia sẻ của các nước, kinh nghiệm đối với Việt Nam.
2. Thời báo Kinh tế Sài Gòn online, Tiềm năng lớn từ kinh tế chia sẻ.
3. Tạp chí Tài chính, Mô hình kinh tế chia sẻ tại Việt Nam.
4. PWC, The sharing economy.
5. Dan Schutzer, Senior Technology Consultant, BITS, Sharing economy.